

— Na odmoru sam u primorskom mjestu. Radni je dan, ali želim sudjelovati kod Sv. Mise, no poslije 8 sati ujutro nema ni u jednoj crkvi više sv. Misa. Pitam gradskog župnika, zašto je tako služba u gradu organizirana, treba voditi računa i o onima koji ujutro rano ne mogu doći u crkvu (domaćice, ljudi slabijeg zdravlja, ljudi na odmoru). Dobio sam odgovor: »Pa ne mogu svećenici svoj dnevni red raskidati«!

Pitam: pa za koga i radi čega se služe sv. Mise? Da li radi vjernika ili radi... »dnevnog reda«?

I konačno tri »svjež« slike (nakon reforme i nakon 7. III 1965. godine!).

— Opet sam u katedrali. Opet se na više oltara služe sv. Mise istovremeno! Radni je dan i ujutro rano nema ni 50 vjernika... Koliko bi vjernika u periferijskim župama rado prisustvovalo sv. Misama poslije podne i u različite sate!...

— Velika gradska župa (nažalost, ona ista — na početku navedena!). Na jednom oltaru svećenik zajedno s vjernicima (svi vrlo neuhodano!) moli »Oče naš«, na nedalekom oltaru svećenik izgovara riječi Pretvorbe, a ministrant prilično »energično« zvonu...

— Radni je dan. Rano ujutro se u nekoj katedrali služi sv. Misa. Prva je subota, pa je nešto malo više svijeta negoli drugih dana. Svećenik čita za se sv. Misu, a skupina vjernika, predvođena od oč. sestara, zajednički glasno moli - krunicu. Puna četiri mjeseca nakon reforme koja je to zabranila.

Ali nije svuda tako...

— U velikoj sam seoskoj župi. Radni je dan. Sv. Misa navečer. Svi vjernici skladno i odlučno sudjeluju sa svećenikom u prinošenju Žrtve. Nema nerviranja, ni zastajkivanja. Lijep broj sv. Pričesti.

Pitam župnika kako je to kod njega reforma brzo primjenjena u život. Odgovara mi da je godinu dana spremao svoje vjernike na reformu i da sada nakon 7. ožujka nije bilo nikakvog problema.

Kad je jedan mogao, mogli bi i drugi...

Vjernik

GLAGOLSKI MISALI U ZBIRCI FRANJEVAČKOG SAMOSTANA U IMOTSKOM

(Još nešto povodom 70-godišnjice jednog liturgijskog događaja u Barskoj nadbiskupiji).

Zbirka franjevačkog samostana u Imotskom posjeduje četiri razna izdanja glagolskih misala i jedan glagolski brevijar.

Najstariji je misal djelo poznatog glagoliste, biskupa Mateja Karamana. Vrlo je dobro sačuvan.

U istoj Zbirci nalazi se »Pars aestiva« glagolskog brevijara, kojeg je Propaganda izdala 1791. Osminskog je formata, deset cm debeo. Dobro je sačuvan. Na njegovoj posljednjoj stranici, napisano

je ružnim rukopisom: »Ovo je brevijar mene Luke Vukovića iz sela Podbablja, koga kupi u gospodina meštra od Omiša dado talira deset godišta Gospodinova 1802«. (Svećenik!)

Tu se također nalazi jedna glagolska dragocjenost. To je staroslovenski misal, **I Parčićevo izdanje iz godine 1893**. Ovo je jedini sačuvani primjerak misala, koji su poslani u Crnu Goru, za Barsku nadbiskupiju. Prema izjavi preuzv. gosp. Aleksandra Tokića, barskog nadbiskupa, u njegovoj nadbiskupiji ne postoji više ni jedan sličan primjerak. Poznato nam je, da je Parčić svoje I izdanje tiskao baš za Barsku nadbiskupiju, a usput su se njime okoristile i druge hrvatske biskupije.

Istina je, da je prema konkordatu sklopljenom između sv. Stolice i Crne Gore 1886., glagoljica morala stupiti u uporabu na terenu Barske nadbiskupije, ali je i istina, da za njezinu provedbu u djelo ima veliku zaslugu sami nadbiskup Fra Šimun Milinović. On je kao bečki student slušao slavistiku kod glasovitog slaviste Miklošića. Tu je stekao simpatije za ovu našu narodnu tekovinu, koju je ljubio dušom i srcem. On sam piše u svojoj Autobiografiji: »Staroslovenština« dozvoljena je bila: **con caratteri cirilliani volgamente chiamati civili**, što Milinović nije pitao...« Nastao je diplomatski spor. Rusku ćirilicu nisu rado gledali ni u Rimu, ni u Petrogradu. Leon XIII preko kardinala Rampolle, tražio je od Milinovića da skloni Knjaza za glagolska slova. Rampolla reče nadbiskupu: »Ako to dobijete, od Knjaza, veliku ćete uslugu učiniti Crkvi, i odmah će započeti tiskanje misala... Nadbiskupu je pošlo za rukom Knjaza prignut za glagolicu. To je sv. Ocu vrlo ugodno bilo, te je nadbiskupu na toj usluzi zahvalio, i odmah naredio da se »Misal glagolski tiska«. (Autobiografija F. Š. Milinovića). Milinović je u svoj nadbiskupski grb uz ostalo ucrtao likove sv. braće Ćirila i Metoda. I to je dokaz, da je bio veliki ljubitelj njihovih životnih djela.

U svojoj Autobiografiji opisiva O. Milinović sa kakovim je slavljem obavio prvi pontifikal na staroslovenskom, u svojoj barskoj katedrali, na Novu godinu 1895. Služio se je sa prvim Parčićevevim izdanjem iz 1893.

U posljednjem dvobroju S. B. učeni pisac Mihovil Bolonić napisao je lijepu reportažu o glasovitom glagolisti Parčiću, upravo povodom 70-godišnjice ovog prvog svečanog Milinovićevog staroslovenskog pontifikala. Tu su mu se potkrale neke pogreške. On tu veli, da je mala naklada Parčićeve I izdanja od 250 primjeraka »bila smjesta raspačana, jer je bila velika potražnja. Izgleda da Crnu Goru, gdje je prema Konkordatu od 1886. uvedena staroslovenska liturgija i za koju je prvenstveno bio štampan novi glagolski misal, nije zapao ni jedan primjerak. Radi toga je trebalo prirediti drugo izdanje i doista je izišlo, i opet u Parčićevoj redakciji, već godine 1894«.

U svojoj Autobiografiji Milinović piše: »Kada je bio dotiskan (misal) Rampolla je poslao Barskoj nadbiskupiji 30 komada, ali su intrige uspjele da niti jedan nije u Bar dostavljen. Rampolla morao je tražiti i jedva prikupio 12 komada i poslao u Bar.«

Dakle jedan od tih 12 komada jest ovaj, koga čuva Zbirka franjevačkog samostana u Imotskom. Kad je nadbiskup Milinović 1895. godine posjetio svoje rodno selo Lovreć kod Imotskog, poklonio je svojoj župskoj crkvi rodnog kraja jedan staroslovenski misal, i to onaj iz 1893. Na naslovnoj stranici napisao je svojom rukom: »Na

poštenje Božje, Blažene Djevice Marije i Svetih Apostola Ćirila i Metoda, ovi staroslovenski misal, dariva crkvi Presv. Duha na Lovreću svoga miloga rodnoga mjesta O. Šimun Milinović, Barski nadbiskup i Carstva Srbskog Prvostolnik s. r. Primas Regni Serviae. Lovreć 24. listopada 1895.« Slijedi potpis župnika: »Župnikujući Ot. Klement Šarić«.

1962. godine župnik Lovreća velikodušno je poklonio ovaj dobro sačuvani misal samostanskoj Zbirci u Imotskom. Računao je, da će se tako bolje sačuvati.

Ako je O. Milinović poklonio svojem rodnom mjestu misal prvog Parčičevog izdanja iz 1893., onda je jasno, da je prvi pontifikal pjevao iz misala izdanog iste godine. Ne može se pretpostavljati, da je Milinović služio svoj prvi staroslovenski pontifikal iz »II inkriminiranog izdanja od god. 1894«.

U samostanskoj Zbirci u Imotskom, nalaze se dva primjerka II izdanja Parčičeva misala. Na njima je jasno na naslovnoj stranici štampana **godina 1896**. Misal se u vanjskoj opremi ne razlikuje puno od I izdanja. Oba su u kožu uvezana. Drugo izdanje malko je veće. Prvo ima na koricama s jedne i s druge strane po četiri metalna dugmeta na uglovima, a drugo nema. I jedno i drugo imaju na koricama udubene različne pozlaćene ukrase. Drugo ima u tekstu okolo crveni rub, kojeg prvo nema. Inicijali su različni. Slova su ista, a također i slika raspjetog Isusa prije Kanona.

Prvo i drugo izdanje ima na prvoj stranici isti »Imprimatur« s istim datumom: »Cum peritorum iuditio virorum, Missale hoc Slavonicum, characteribus Glagolicis expressum, Missalis Romani versionem fideliter referat typis excudi et in lucem edi, per praesentes literas permititur.

Datum Romae ex Aedibus Sacrae Congregationis de Propaganda Fide die 25. ianuarii 1893. F. Aug Arhiep. Lavissen., pro Secretarius«.

Drugo izdanje, na posljednjoj stranici, ima štampano: »Reimprimatur. F. Raphael Pierotti O. P. S. P. A. Mg.

Reimprimatur. Franciscus Casseta Patriarcha. Vicesg.«

Iz ovog je jasno da je Parčičevo II izdanje glagolskog misala **izišlo 1896.**, a ne 1905., iza Parčičeve smrti.

Ovaj samostan ima i Vajsovo izdanje iz 1927. sa latinskom transkripcijom.

Fra Vjeko VRCIC

